

آیا آیه‌ای در قرآن کریم در باره جواز توسل به مردگان وجود دارد؟

سؤال کننده : منصور افتخاری

توضیح سؤال :

در مبحث توسل در فهرست پرسش های شیعه متوسل شدن برادران یوسف به حضرت یعقوب و توسل به شخص پیامبر اسلام هر ده مورد به استناد قرآن در زمانی اتفاق افتاده که آن پیامبران حیات ظاهری داشتند و هنوز رحلت نکرده بودند ؛ لذا به دنبال آیه ای می گردم که توسل به مرده در آن به نوعی مطرح شده باشد .

پاسخ :

آیه 64 سوره نساء :

وَكُلُّهُمْ آثَمَةٌ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَمِيمًا .

اگر ایشان وقتی به خودشان ظلم کردند نزد تو آیند پس از فداوند طلب بخشایش کنند ورسول فدا هم برای ایشان طلب بخشایش کند به تمقیق فداوند را توبه پذیر وبخشنده فوهند یافت .

همانطور که مشاهده می شود رفتن به نزد رسول خدا برای طلب بخشایش در این آیه عام است ؛ هم شامل حیات ایشان و هم بعد از مرگ ظاهری می شود . علمای اهل تسنن در مورد این آیه کلمات بسیار جالبی دارند :

ثم يرجع إلى موقفه الأول قبالة وجه رسول الله صلى الله عليه وسلم ويتوسل به في مق نفسه ويستشفع به إلى ربه سبحانه وتعالى ومن أمسن ما يقول ما مكاه الماوردى والقاضى أبو الطيب وسائر أصابنا عن العتبي مستمسنين له قال (كنت جالسا عند قبر رسول الله صلى الله عليه وسلم فجاء أعرابي فقال السلام عليك يا رسول الله سمعت الله يقول (ولو أنهم إذ ظلموا أنفسهم جاءوك فاستغفروا الله واستغفر لهم الرسول لوجدوا الله توابا رميما) وقد بيئتك

مستغفرا من ذنبي مستشفعا بك إلى ربي ثم أنشأ يقول

يا فير من دفنت بالقاع أعظمه فطاب من طيبهن القاع والاکم

نفسى الفداء لقر أنت ساكنه فيه الصفا وفيه الجود والكره

ثم انصرف فمملتنى عيناي فرأيت النبی صلى الله عليه وسلم فى النوم فقال يا عتبی المق الاعرابی فبشره بان الله

تعالى قد غفر له)

سپس به جایگاه اولیه در مقابل صورت رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم باز گشته و به وی توسل کند در مق فودش و از وی طلب شفاعت در نزد خدا بنماید.

از بهترین کلمات آنچه است که ماوردی وقاضی ابو الطیب و دیگر اصحاب ما از عتبی نقل کرده و آن را نیکو شمرده اند که گفت : نزد قبر رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم بودم که بیابانگردی آمد و گفت سلام بر تو ای رسول خدا . از خداوند شنیدم (کلام خدا در قرآن) که اگر ایشان وقتی به فودشان ظلم کردند نزد تو آیند پس از خداوند طلب بخشایش کنند و رسول خدا هم برای ایشان طلب بخشایش کند به تمقیق خداوند را توبه پذیر و بخشنده فوهند یافت . و من به نزد تو آمدم و از گناه فود طلب بخشش کرده و تو را شفیع نزد پروردگارم قرار می دهی . سپس این شعر را فواند که ای بهترین کسی که در بهترین جایگاه دفن شده است که از بوی فوش آنجا همه جابوی فوش گرفته است .

جانم فدای قبری که تو ساکن آن هستی که در آن اسوه کامل در عفت وجود و کرم مدفون است

سپس بازگشت . پس پشمانم سنگین شده در فوای رسول گرامی اسلام صلی الله علیه وآله وسلم را دیدم پس فرمودند که ای عتبی به سراغ اعرابی برو و به او بشارت بده که خداوند گناهان او را آمرزید.

ثم بعد زیارة الشیفین یذهب للسلام علی السیده فاطمة رضی الله عنها فی بیتها الذی داخل المقصورة للقول بأنها مدفونة هناك ، والراجع أنها فی البقیع فیقول : السلام علیک یا بنت المصطفی ... ویتوسل بها إلی أبیها (ص) . ثم یرجع إلی موقفه الأول قبالة وجهه الشریف ، فیقول : الممد لله رب العالمین . اللهم صل علی سیدنا محمد ، وعلی آل سیدنا محمد . السلام علیک یا سیدی یا رسول الله . إن الله تعالی أنزل علیک کتابا صادقا ، قال فیہ : (ولو أنهم إذ ظلموا أنفسهم جاؤوک فاستغفروا الله واستغفر لهم الرسول لوجدوا الله توابا رمیما) وقد جئتک مستغفرا من ذنبی مستشفعا بک إلی ربی .

إعانة الطالبین - البکری الدمیاطی - ج 2 - ص 357

بعد از زیارت ابو بکر و عمر برای سلام به فاطمه زهرا به بیت وی که در داخل ضریح است می روی چون بنا بر قولی در آنجا مدفون است ولی قول برتر آن است که در بقیع دفن است . پس می گویی سلام بر تو ای دفتر رسول برگزیده ... پس به وسیله وی بر پدرش توسل می جویی سپس به همان جای اول - در روبروی صورت شریف - بازگشته می گویی

الممد لله رب العالمين فدایا بر سرور ما محمد و بر آل وی درود فرست . سلام بر تو ای رسول خدا . خداوند به درستی بر تو کتاب خود را نازل کرد که در آن گفت :

که اگر ایشان وقتی به خودشان ظلم کردند نزد تو آیند پس از خداوند طلب بخشایش کنند و رسول خدا هم برای ایشان طلب بخشایش کند به تمقیق خداوند را توبه پذیر و بخشنده خواهند یافت (آیه 64 نساء) پس من به نزد تو آمده ام در حالیکه از گناهانم طلب بخشایش می کنم و از تو طلب شفاعت به نزد خداوند می کنم .

ثم تأتي القبر فتولى ظهرک القبلة وتستقبل وسطه وتقول السلام عليك أيها النبي ورممك الله وبركاته ... اللهم انك قلت وقولك الحق (ولو أنهم إذ ظلموا أنفسهم جاءوك فاستغفروا الله واستغفر لهم الرسول لوجدوا الله توابا رحیما) وقد أتيتك مستغفرا من ذنوبي ، مستشفعا بك إلى ربی ... ثم يتقدم قليلا ويقول السلام عليك يا أبا بكر

المغنی - عبد الله بن قدامة - ج 3 - ص 590 - 591

سپس به نزد قبر رفته پس پشت خود را به سمت قبله می کنی و رو به سمت قبر و می گویی سلام بر تو ای پیغمبر و رمممت خدا و برکات وی ... خداوند تو گفته ای و کلامت درست است که اگر ایشان وقتی به خودشان ظلم کردند نزد تو آیند پس از خداوند طلب بخشایش کنند و رسول خدا هم برای ایشان طلب بخشایش کند به تمقیق خداوند را توبه پذیر و بخشنده خواهند یافت (آیه 64 نساء). بدرستی که من به نزد تو آمده ام در حالیکه از گناهانم طلب بخشایش می کنم و از تو می خواهم که در نزد پروردگارم شفیع من باشی ...

سپس کمی جلوتر رفته و می گویی سلام بر تو ای ابو بکر ...

همانطور که مطرح شد حتی اهل سنت از این آیه چنین فهمیده اند که می توان از رسول خدا چه در حال حیات ظاهری و چه بعد از آن طلب شفاعت نمود .

2- زنده بودن انبیا و شهدا:

پاسخ شما را به نحو دیگری بیان می کنیم : آیا انبیای الهی مرده اند ؟ و آیا ائمه ما مرده اند ؟

أما میاء الأنبياء عليهم الصلاة والسلام الميأة البرزخية التي هي فوق میاء الشهداء الذين قال الله تعالى فيهم بَلْ أَمْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزُقُونَ فَأمر ثابت بالأماديث الصميمة

الآيات البينات في عدم سماع الأموات ج 1/ص 39 للألوسی النعمان بن محمود

میات انبیا علیهم السلام میاتی است برزخی و برتر از میات شهداست که خداوند متعال در مورد ایشان فرموده است

که ایشان زنده اند نزد پروردگارشان (روزی داده می شوند . پس این امر مطلبی ثابت شده با روایات صمیم است

ومن ثم قال الإمام السبکی مائة الأنبياء والشهداء كمياتهم في الدنيا

السيرة الحلبية ج2/ص432

به همین دلیل امام سبکی گفته است که میات انبیا و شهدا مانند زندگیشان در دنیا است.

ائمه ما نیز همگی شهید هستند و طبق آیه 169 سوره آل عمران :

وَلَا تَمَسُّبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَمْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ

کسانی را که در راه فدا کشته شدند مرده مپندارید بلکه ایشان زنده اند و در نزد پروردگارشان (روزی داده می شوند .

أمدها أن الأنبياء أفضل من الشهداء والشهداء أميَاء عند ربهم فكذلك الأنبياء

فتح الباری ج6/ص487

یکی از مطالبی که در مورد زندگی انبیا بعد از مرگ گفته شده است این است که انبیا برتر از شهدا هستند و شهدا نزد

پروردگارشان زنده اند پس انبیا نیز همینطور

همانطور که گفته شد اهل تسنن اعتقاد دارند که انبیا بعد از مرگ ظاهری در واقع زنده اند .

مَدَّتْنَا هَدَّابُ بْنُ خَالِدٍ وَشَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ قَالَ مَدَّتْنَا مَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ وَسُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ

مَالِكٍ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَتَيْتُ وَفِي رِوَايَةٍ هَدَّابِ مَرَزْتُ عَلَى مُوسَى لَيْلَةَ أُسْرِي بِي عِنْدَ الْكُتَيْبِ

الْأَمَمِرِ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي قَبْرِهِ

صحیح مسلم ج4/ص1845 کتاب الفضائل باب من فضائل موسى عليه السلام

رسول فدا فرمودند که (رفتم یا گذشتم بر موسی در شبی که من را به آسمان بردند - در کنار جایی که خاک سرفخ زیادی

جمع شده بود - واو ایستاده بود و در قبرش نماز می خواند.

در این زمینه همانطور که نمونه ای از آن نقل شد روایات زیادی حتی در صحیح بخاری و مسلم موجود است و بییهقی عالم مشهور اهل

تسنن بعضی از آنها را در کتاب **حياة الأنبياء بعد وفاتهم** " زندگی پیامبران بعد از مرگ ایشان " جمع آوری نموده است .

وچون در قرآن تصریح به جواز توسل به زندگان شده است پس توسل به ائمه وانبیا بعد از رحلت ایشان جایز است .

موفق باشید